

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

ระบบการเมืองแบบเก่าภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่มุ่งให้ความสำคัญกับสถาบัน/องค์กรทางการเมืองที่เป็นทางการ ผ่านการรองรับด้วยระบบกฎหมาย และมอบหมายให้รัฐเป็นผู้มีอำนาจสิทธิขาดในการกำหนดนโยบายสาธารณะตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะที่ผ่านมาไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของสังคมที่สลับซับซ้อนได้อย่างเท่าทัน จนบางครั้งเราคาดหวังว่ารัฐจะแก้ปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ในบางครั้งกลับพบว่ารัฐกลายเป็นตัวสร้างปัญหาเสียเอง ด้วยเหตุคั้งนั้นการปรากฏตัวของกระแสประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการเคลื่อนไหวของระบบที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจในกิจการสาธารณะในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะกรณีที่กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ในกรณีของสังคมไทยนั้น แม้ว่าพัฒนาการในระบอบประชาธิปไตยจะสะดุดหยุดลงในบางช่วงเวลา แต่การเมืองแบบมีส่วนร่วมก็ได้ก้าวหน้ามาโดยลำดับทั้งในเชิงรัฐธรรมนูญ ตัวบทกฎหมาย องค์กรหรือสถาบันทางการเมืองต่างๆ และในแง่ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนก็เข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเข้มข้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน แปลกไปจากกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผูกขาดโดยรัฐสภาและนักการเมือง เจตนารมณ์ที่สะท้อนออกมาในเชิงลายลักษณ์อักษรที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญดังข้อความตอนหนึ่งในคำปรารภว่า “...สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำรัฐธรรมนูญโดยมีสาระสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ...” กระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนพัฒนาการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสังคมไทยในด้านบวกจนเชื่อกันว่าเป็นสัญญาณของการเมืองใหม่

กล่าวในแง่ของเนื้อหาสาระและบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญก็พบว่าขยับขยายการเมืองแบบมีส่วนร่วมทั้งในระดับกว้างและระดับลึกมากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในหลายระดับและหลากหลายรูปแบบซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

ประการแรก สิทธิการมีส่วนร่วมในรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ บทบัญญัติด้านสิทธิเสรีภาพ บทบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ บทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการนิติบัญญัติ และบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

บทบัญญัติทั้ง 4 กลุ่มนั้นมีทั้งที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก ซึ่งประกอบด้วย สิทธิการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยวิธีประชาพิจารณ์ สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และฟ้องหน่วยงานของรัฐ สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สิทธิถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง สิทธิการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดสรรคลื่นความถี่ สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น และบทบัญญัติสิทธิการมีส่วนร่วมที่ขยายรูปแบบ ขอบเขต และจำนวนผู้มีสิทธิเข้าร่วม ประกอบด้วย สิทธิการเลือกตั้ง สิทธิทางการเมือง สิทธิการตั้งพรรคการเมือง สิทธิการออกเสียงประชามติ เป็นต้น

ประการที่สอง ระดับการมีส่วนร่วมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับร่วมรับรู้ ระดับร่วมคิด ระดับร่วมตัดสินใจ ระดับร่วมลงมือกระทำบางอย่าง และระดับร่วมตรวจสอบ

กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญเป็นช่องทางสำคัญที่จะเอื้อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามกรณีโรงไฟฟ้าบ้านกรูดนั้นแม้จะเป็นที่ชัดเจนว่าชาวบ้านมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับที่สูง ซึ่งการคัดค้านโครงการมีจุดเริ่มต้นมาจากชาวบ้านเองตั้งแต่ต้น แม้ชาวบ้านจะได้มีความพยายามอย่างมากมาในการต่อสู้เรียกร้องเพื่อความ เป็นธรรมผ่านช่องทางและกลไกการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญแต่จากผลการศึกษาพบปัญหาอุปสรรคดังนี้

5.1 ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการมีส่วนร่วมตามบทบัญญัติมาตรา

5.1.1 ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการมีส่วนร่วมการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามบทบัญญัติมาตรา 56

แม้รัฐธรรมนูญมาตรา 56 จะมีเจตนารมณ์ในการเปิดกว้างให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวก็ตาม แต่ปัจจุบันพบว่ายังไม่มีกฎหมายลูกออกมารองรับมาตราดังกล่าว ส่งผลให้กระบวนการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคมยังผูกขาดโดยผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ และกรอบปฏิบัติในเรื่องการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ล้อมยังเป็นกรอบเดิมก็คิดกันการมีส่วนร่วมของชุมชน ในขณะที่เดียวกันบริษัทเอกชนผู้ได้รับสัมปทานเองก็ฉวยโอกาสว่าจ้างนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญศึกษาผลกระทบให้ ซึ่งมักพบเสมอว่าผลการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนใหญ่มีข้อสรุปในลักษณะสนับสนุนให้เกิดการดำเนินโครงการ โดยอ้างว่าผลกระทบเหล่านั้นมีมาตรการและช่องทางที่จะลดปัญหาหรือควบคุมผลกระทบได้ ซึ่งหลายครั้งก็พบเช่นกันว่าผู้ชำนาญการและผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมออกมาทักท้วงผลการศึกษาเหล่านั้นว่าไม่ได้มาตรฐานบ้าง ไม่ครอบคลุมในบางประเด็นบ้าง แต่สุดท้ายก็ไม่มีผลไปยับยั้งการตัดสินใจดำเนินโครงการของภาครัฐและเอกชนแต่อย่างใด นอกจากนี้ องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมที่จะทำหน้าที่ในการถ่วงดุลอำนาจทางด้านความรู้และเพิ่มการถ่วงดุลในการตัดสินใจก็ยังไม่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในลักษณะที่จำกัดและไม่สามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงได้

5.1.2 ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยตามบทบัญญัติมาตรา 59

กระบวนการประชาธิปไตยภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2539 ไม่ได้อยู่ในฐานะหรือกลไกที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐและสังคมในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งหรือสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือกระบวนการประชาธิปไตย และตัวคณะกรรมการประชาธิปไตย ซึ่งมักไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านอย่างแท้จริง กระทั่งมีการปฏิเสธการเข้าร่วมจากประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งในขณะเดียวกันก็ยังไม่มีความหมายลูกออกมารองรับรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว ภาครัฐจึงมักอาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาเป็นกรอบปฏิบัติหลัก ซึ่งในทางปฏิบัติเนื้อหาสาระภายใต้ระเบียบนี้ยังไม่สนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง จากการศึกษาจึงพบผลของการประชาธิปไตยนอกจากจะไม่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายแล้ว สาธารณะก็ไม่เชื่อมั่นต่อข้อสรุปดังกล่าว นอกจากนี้การจัดทำประชาธิปไตยเกิดหลังจากมีการอนุมัติโครงการแล้ว ส่งผลให้กระบวนการประชาธิปไตยแทนที่จะคลี่คลายความขัดแย้งลงได้บ้างกลับพบว่ายิ่งตอกย้ำความขัดแย้งให้มีระดับความตึงเครียดสูงขึ้น และเกิดสภาพหวาดระแวงไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนหรือภาคประชาชนกับภาคประชาชนด้วยกันเอง

5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการมีส่วนร่วมในสิทธิชุมชนตามบทบัญญัติมาตรา 46

สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นอกจากจะเป็นประเด็นใหม่แล้ว ปัจจุบันยังไม่มี การตรากฎหมายลูกออกมารองรับเจตนารมณ์มาตราดังกล่าว จนเปิดช่องให้มีการตีความที่หลากหลาย โดยเฉพาะการตีความของภาครัฐกับของภาคประชาชน ซึ่งภาครัฐยังยึดมั่นถึมั่นว่าอำนาจ ตัดสินใจสูงสุดเด็ดขาดในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นอำนาจรัฐส่วนกลางหรือ รัฐบาลเท่านั้น ชุมชนท้องถิ่นมีหน้าที่เพียงให้ความร่วมมือหรือแม้มีสิทธิแสดงความคิดเห็นแต่ก็ไม่มี ผูกพันต่อการตัดสินใจของภาครัฐแต่อย่างใด ผลจากการวิจัยกรณีบ้านกรูดพบชัดเจนว่าชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสภาเทศบาลตำบลบ้านกรูด และองค์การบริหารส่วน ตำบลธงชัยได้พยายามแสดงบทบาทในเรื่องนี้ก็ตามแต่ไม่ส่งผลต่อการทบทวนนโยบายของภาครัฐ แต่อย่างใด โดยรัฐยังคงดำเนินตามมติคณะรัฐมนตรี (กรม.)

นอกจากนี้ระบบกฎหมายเดิมไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรร่วมกับภาครัฐเนื่องจากในอดีตที่ผ่านมามีการพัฒนาแนวความคิดเรื่องรัฐชาติ ซึ่งเป็นการ ทำให้กฎหมายอยู่ภายใต้กรอบความคิดของรัฐชาติซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่เน้นเรื่องชุมชน ดังนั้นจึงทำ ให้กลไกกฎหมายถูกตราขึ้นมาเพื่อสร้างความชอบธรรมและรองรับอำนาจของรัฐในการจัดการ ทรัพยากรฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงบทบาทของชุมชน

แนวทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นในการดึงทรัพยากรชุมชนท้องถิ่นไปรองรับการพัฒนา ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก แนวทางการพัฒนาแบบนี้เปิดช่องให้ภาครัฐผูกขาดอำนาจในการจัดสรร ทรัพยากรภายใต้ข้ออ้างเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์แห่งชาติ

พื้นฐานของปัญหาที่ภาครัฐไม่ยอมรับสิทธิชุมชนในการร่วมส่วนจัดการและจัดสรร ทรัพยากรเช่นนี้กลายเป็นช่องโหว่ให้มีการใช้อำนาจทางการเมืองไปในทางที่มิชอบ โดยแฝงอยู่ใน กระบวนการและกลไกต่างๆของอำนาจรัฐและระบบกลไกตลาดที่อาศัยความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ อำนาจรัฐ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการใช้ทรัพยากร ซึ่งเงื่อนไขของโครงสร้างทางสังคมในความ สัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน ภาครัฐ และตลาดที่ไม่ลงตัวและไม่เป็นธรรมเช่นนี้ ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ต้องกลายเป็นผู้เสียสละอย่างถาวรเพื่อสังคมส่วนรวมและแบกรับภาระผลกระทบไว้เพียงฝ่ายเดียว

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการมีส่วนร่วมในสิทธิชุมชนตามบทบัญญัติมาตรา 44

แม้ว่าการชุมนุมโดยสันติและปราศจากอาวุธจะเป็นสิทธิโดยชอบตามรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าสิทธิดังกล่าวมักถูกจำกัด กีดกัน ขัดขวางทุกรูปแบบจากภาครัฐ ด้วยเหตุ

เพราะทัศนคติของภาครัฐยังมองว่าการชุมนุมหรือการเดินขบวนเป็นการแสดงออกทางการเมืองที่ไม่พึงปรารถนา เป็นการกระด้างกระเดื่องที่ท้าทายต่ออำนาจรัฐ ขาดความเป็นเหตุเป็นผล กระทั่งเป็นการสร้างความวุ่นวาย ภายใต้ทัศนคติดังกล่าวภาครัฐเองก็พร้อมจะให้ความรุนแรงเข้าปราบปรามหรือจัดการกับผู้ชุมนุมอย่างเด็ดขาดได้ง่ายเช่นกัน และนอกจากนี้กฎระเบียบต่างๆ ในบางครั้งก็เป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการใช้สิทธิชุมนุมของประชาชน ซึ่งภาครัฐมักจะอ้างกฎระเบียบที่มีศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญเพื่อให้การชุมนุมของชาวบ้าน ไม่สามารถทำได้หรือทำได้ก็เกิดปัญหาตามมามากมาย เพราะกฎหมายเหล่านี้มีบทบัญญัติโทษทั้งจำและปรับ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 เป็นต้น

5.2 แรงเสียดทานทัศนคติและท่าทีของภาครัฐไม่สนองต่อความตื่นตัวและความพยายามเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

แรงเสียดทานทัศนคติและท่าทีของภาครัฐไม่สนองต่อความตื่นตัวและความพยายามเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะ วิธีคิด วิสัยทัศน์ แนวนโยบาย และแนวปฏิบัติในการบริหารแผ่นดินของรัฐบาลและระบบราชการยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ และไม่เข้าใจมิติการเมืองใหม่ ทัศนะของภาครัฐยังสะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่าที่ไม่เข้าใจและยังไม่ยอมรับต่อความพยายามเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และมองว่าประชาชนถูกชี้นำจากคนอื่นมากกว่าจะดำเนินการหรือคิดได้เอง

ทัศนะคติและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่าถือเป็นเป็นแรงเสียดทานสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะอิทธิพลของหน่วยงานราชการส่วนกลางยังมีสูง จึงทำให้ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน ไม่ได้ถูกปรับเปลี่ยน

5.3 ความเสี่ยงจากการเคลื่อนไหว

การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐส่วนใหญ่มักจะมีข้อขัดแย้งกับหน่วยงานราชการหรือบริษัทธุรกิจเอกชนที่ได้รับสัมปทาน ทำให้เกิดการข่มขู่คุกคาม รวมทั้งหมายเอาชีวิต ทำให้การมีส่วนร่วมตกอยู่ในความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของชีวิตและนอกจากนั้นยังล่อแหลมต่อการถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย แม้ว่าการใช้กฎหมายดำเนินคดีกับการชุมนุมเรียกร้องของประชาชนเป็นการใช้อำนาจทางกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่บางครั้งก็ร่วมกับนายทุนในพื้นที่ดำเนินคดีกับประชาชน ซึ่งการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือมีหลายระดับเช่น การออกหมายจับ แคนนำ การแจ้งจับ การฟ้องร้องคดี การไม่ให้ประกันตัว การตั้งเงินประกันสูง ทั้งนี้หน่วยงาน

ราชการต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาในกรณีความขัดแย้ง ซึ่งมีใช้การนำเรื่องมาฟ้องร้องหาความยุติธรรมกับศาลแต่อย่างไร

เนื่องจากผู้ต้องหาส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านเมื่อชาวบ้านหมดสิ้นหนทางในการเรียกร้องตามกระบวนการและกลไกต่างๆ ที่มีอยู่ ทั้งจากระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด จึงดำเนินการเรียกร้องกดดันรัฐบาลด้วยการชุมนุมเรียกร้อง แต่มักถูกออกหมายจับและถูกดำเนินคดีต่อกลุ่มชาวบ้านในข้อหาต่างๆ เช่น การขัดขวางเจ้าพนักงาน การคูหมีนหรือหมีนประมาทเจ้าพนักงาน การมั่วสุมชุมนุมประท้วงทำให้เกิดความวุ่นวาย การกีดขวางทางสาธารณะ การร่วมกันกระทำการอันการขัดรัฐธรรมนูญ การสมคบเพื่อกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นผลเสียหายแก่บุคคลอื่น เหล่านี้เป็นต้น

แกนนำชาวบ้านต้องเป็นผู้ต้องหา ขาดความช่วยเหลือด้านกฎหมาย ขาดแคลนทนายความช่วยเหลือในการดำเนินคดี ขาดแคลนบุคคลค่าประกันด้วยตำแหน่งทางราชการหรือด้วยหลักทรัพย์ ทำให้ไม่สามารถต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและดำเนินกิจกรรมได้อีกต่อไป เนื่องจากต้องสูญเสียเวลา กำลัง และเงินค่าเดินทาง ค่าทนายเพื่อมาแก้ต่างในชั้นศาลเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งเป็นการแยกกลุ่มประชาชนออกจากการเรียกร้องความเป็นธรรม

5.4 ความพร้อมของชาวบ้าน

ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องส่วนใหญ่เกิดจากการปัญหาที่มากระตุ้นต่อวิถีชีวิตของตนเอง แต่เนื่องจากประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงกลไกของกฎหมายหรือการเข้าไปต่อสู้ในเวทีของกฎหมายต่างๆ เป็นเรื่องที่ทำให้ได้ยากและไม่ถนัดและต้องอาศัยความเชี่ยวชาญสูง นอกจากนั้นการพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องสำคัญนั้น ต้องอาศัยการชุมนุมเคลื่อนไหวกดดัน ซึ่งประชาชนในส่วนที่ได้รับผลกระทบได้รับปัญหานั้นส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน การเข้าร่วมเคลื่อนไหวจึงทำได้จำกัดและขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจที่บางครั้งบางครอบครวอยู่ในช่วงฤดูการผลิตหรือภาระผูกพันในด้านการทำมาหากินที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมเคลื่อนไหวได้อย่างเต็มที่กระทั่งบางคนต้องถอนตัวจากกลุ่ม

5.5 ปัญหาในทางปฏิบัติจากกลไกกฎหมายและบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษายังพบว่ากฎหมายเก่าหลายฉบับไม่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน กระทั่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญหลายมาตราที่กล่าวถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมและสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญยังไม่ตราออกมา อาทิ เช่น กฎหมายการประชาพิจารณาหรือการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 59 เป็นต้น

นอกจากนี้บทบัญญัติบางมาตราในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเขียนไว้คลุมเครือและเปิดช่องให้มีการตีความที่แตกต่างขัดแย้งกันได้จากภาคราชการที่กุมอำนาจรัฐ ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายที่เกิดจากการตีความ และแนวการปฏิบัติไปคนละแนวทาง โดยเฉพาะภาครัฐมักอ้างเอากฎหมายฉบับเก่าที่เกี่ยวข้องมาถือเป็นแนวปฏิบัติในขณะที่ประชาชนก็จะอ้างเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการต่อสู้เคลื่อนไหว

ปัญหาอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญไม่อาจบรรลุผลเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นความรู้ประสิทธิภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นพันธะสัญญาทางสังคม ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนได้อย่างแท้จริง ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เหลื่อมล้ำไม่ลงตัว ก็ยังไม่ถูกปรับเปลี่ยน ถ้าหากเอาการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนเป็นดัชนีชี้วัดการก่อเกิดการเมืองใหม่ ก็สามารถกล่าวได้ว่าการเมืองใหม่ยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

บทเรียนและประสบการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนแสวงหาแนวทางการต่อสู้ในรูปแบบใหม่ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะช่องทางที่เป็นทางการตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยเฉพาะแนวทางของการคือแฟงไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมกดดันด้วยการปิดถนน ปิดล้อมสถานที่ราชการ หรือการขัดขวางการดำเนินการใดๆ ของฝ่ายตรงกันข้ามแนวทางเหล่านี้ได้เป็นยุทธวิธีที่ภาคประชาชนนำมาใช้เคลื่อนไหวมากขึ้น เพื่อช่วงชิงการนิยามความหมายและสถาปนาการเมืองแบบใหม่ พยายามย้ายศูนย์กลางไปที่ขบวนการเคลื่อนไหวโดยภาคประชาชนจะเป็นผู้แสดงออกซึ่งความต้องการที่จะกำหนดประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่การเคลื่อนไหวจะอยู่นอกการเมืองของภาครัฐ เป้าหมายในการเคลื่อนไหวกว้างไกลไปกว่าผลประโยชน์ของกลุ่มแต่เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม วิธีการที่ใช้ในการเคลื่อนไหวต่อสู้จะใช้วิธีการปะทะ เผชิญหน้าหรือวิธีการที่แตกหัก ไม่ใช้วิถีการประนีประนอมต่อรองหรือประสานผลประโยชน์อย่างการเมืองแบบเก่า พลังในการขับเคลื่อนมาจากภาคประชาชนเองเป็นสำคัญ จากลักษณะการเคลื่อนไหวในรูปแบบใหม่ดังกล่าวเป็นเหตุให้สถานการณ์ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งตกอยู่ในอาการหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน หรือระหว่างภาค ประชาชนด้วยกันเอง และมีโอกาสเผชิญหน้ากันได้ตลอดเวลา

ดังนั้นการยอมรับการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนให้เป็นทางเลือกใหม่เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือกลไกช่องทางปกติ จะเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและทำให้เกิดการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและนำไปสู่ความยั่งยืนของประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 เพื่อผลักดันระบบการเมืองแบบใหม่ โดยเฉพาะกรณีขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์บ้าน

กรุดในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด จ.ประจวบคีรีขันธ์ นั้น ไม่สามารถใช้เงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญให้ปรากฏเป็นจริงอย่างสมบูรณ์ได้ การอ้างสิทธิการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญประชาชนสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมแต่เพียงในระดับของการรับรู้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น แต่ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในระดับของการตัดสินใจในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาข้อจำกัดจากกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ยังไม่มีการตราขึ้นมารองรับ กฎหมายเก่าที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้แต่ละฝ่ายตีความถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แตกต่างกัน เป็นต้น ทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้กลไกทางรัฐธรรมนูญได้เท่าที่ควร

กลไกและบทบัญญัติที่ไม่สมบูรณ์และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญกลายเป็นแรงเสียดทานสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลให้ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนยังเป็นพลังที่อยู่รอบนอกของกระบวนการทางการเมือง ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือการตัดสินใจได้อย่างแท้จริง สิทธิและอำนาจของชาวบ้านที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญยังเป็นสิ่งแปลกปลอมในสายตารัฐราชการอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะยังถูกกำกับโดยอำนาจรัฐส่วนกลาง เพราะเจ้าหน้าที่และกลไกรัฐราชการเองก็ไม่ได้ปรับตัวเรียนรู้และยอมรับบทบัญญัติใหม่ในรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมกลายเป็นเพียงพิธีกรรมมากกว่าจะเป็นความตระหนักหรือการยอมรับที่ขาดเสียไม่ได้ในระบบอบประชาธิปไตย

จากการใช้รัฐธรรมนูญประชาชนสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมแต่เพียงในระดับของการรับรู้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น แต่ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในระดับของการตัดสินใจในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทำให้มีเกิดลักษณะของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนเนื่องจากมีการเปิดระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในขอบเขตที่จำกัด และยังคงไปไม่ถึงระดับของการตัดสินใจในขั้นสุดท้าย ซึ่งประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะเน้นให้ความสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง ความเท่าเทียมทางการเมือง เปิดพื้นที่ให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยให้ความสำคัญในระดับของอำนาจการตัดสินใจในพื้นที่สาธารณะของประชาชน

ด้วยเหตุคั้งนั้นความพยายามของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดในอันที่จะสร้างการเมืองแบบใหม่หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมก็ยังไม่ปรากฏเป็นจริง แม้ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจะเปิดช่องไว้หลายช่องทางก็ตาม

ผลจากการศึกษาที่พบเช่นนี้ส่งผลให้ระบบการเมืองในวิถีประชาธิปไตยที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงไม่สามารถปรับตัวและก้าวทันสภาพปัญหาต่างๆทางสังคม ทำให้การจัดการปัญหาเกิดความล่าช้า และอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ กระทั่งสร้างปัญหาใหม่เกิดขึ้น

โดยส่งผลให้ปัญหามีลักษณะขยายตัวเกิดสภาพไม่ไว้วางใจหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนหรือแม้แต่ภายในกลุ่มประชาชนชุมชนใกล้เคียงกัน

ฉะนั้นการปรับปรุงระบบการเมืองเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงเป็นสิ่งจำเป็น การทำให้บทบัญญัติและกลไกต่างๆ ในรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นพันธสัญญาของการอยู่ร่วมกันในสังคมได้รับการยอมรับและการปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อให้ระบบการเมืองประจักษ์ ไร้ซึ่งสิทธิและผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเป็นธรรม ประการสำคัญเพื่อให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถเข้าถึงและจัดการความขัดแย้งในสังคมได้อย่างเท่าทัน

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้ครบตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

เร่งตรากฎหมายลูกและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้ครบตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นมาตรฐานให้กับทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในกลไกการแก้ปัญหาที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่แท้จริง เพราะบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญการหลายมาตราในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เขียนกรอบไว้อย่างกว้างๆ เช่น ในหมวดที่ 3 ที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 46 สิทธิชุมชน มาตรา 56 องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม มาตรา 58 สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มาตรา 59 การประชาพิจารณา มาตรา 60 สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ หมวดที่ 5 ว่าด้วยนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ มาตรา 78 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นต้น

ทั้งนี้ บทบัญญัติตามมาตราต่างๆ ข้างต้น รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดกรอบเวลาในการออกกฎหมายให้แล้วเสร็จ ทำให้รัฐบาล/รัฐสภาไม่ให้ความสำคัญในการออกกฎหมายมารองรับหรือทำให้การออกกฎหมายล่าช้า นอกจากนั้นเมื่อไม่ได้ระบุหรือมีกฎหมายระเบียบ กรอบ วิธีการ มารองรับการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ภาครัฐละเลยการมีส่วนร่วมของประชาชนไปโดยปริยาย

จากกรณีศึกษาในมาตรา 56 ควรออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในเรื่ององค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม เพราะองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นองค์กรที่เข้ามาถ่วงดุลองค์กรเดิมที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิจารณาโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาและพิจารณาโครงการต่าง ๆ มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กระบวนการในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในขั้นตอนการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างกลไกร่วมกันในการตรวจสอบและสร้างความโปร่งใส เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

ควรสร้างมาตรฐานให้บริษัทจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ และตั้งองค์กรกลางในการทำหน้าที่ว่าจ้างเพื่อให้บริษัทสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในมาตรา 46 ควรเร่งให้มีการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมารองรับมาตราดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแบ่งอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามสิทธิของชุมชน และเป็นการทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลหรือนำไปบังคับใช้ได้ การมีกฎหมายลูกจะทำให้มีกลไกและเครื่องมือในการนำแนวความคิดหลักไปสู่การปฏิบัติ ทั้งสิทธิชุมชนจะเกิดขึ้นได้จริงก็ขึ้นอยู่กับพลังและความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

ในมาตรา 59 รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ได้บัญญัติมาตรา 59 ว่าด้วยการประชาพิจารณ์ แต่การทำประชาพิจารณ์ยังคงใช้ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2539 ซึ่งการจัดทำกฎหมายประชาพิจารณ์อยู่ในระหว่างการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเพื่อให้การมีส่วนร่วมเป็นไปได้จริงกฎหมายประชาพิจารณ์ควรครอบคลุมเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการประชาพิจารณ์ที่เป็นอิสระ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายกระบวนการในการดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหัวข้อ ประเด็น การกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง การจัดงบประมาณให้แก่ชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน การจัดทำสรุปผลการจัดทำประชาพิจารณ์ที่เปิดเผยเพื่อให้เกิดการโต้แย้งจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้ การติดตามการตรวจสอบผลการประชาพิจารณ์เป็นต้น

2. ปรับปรุงกฎหมายเก่าที่ล้าหลังและขัดรัฐธรรมนูญตามมาตราที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปรับปรุงกฎหมายเก่าที่ล้าหลังและขัดรัฐธรรมนูญเร่งออกกฎหมายลูกตามรัฐธรรมนูญตามมาตราที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อขยายกรอบของการมีส่วนร่วมให้กว้างมากขึ้นกว่าเดิม เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันนั้นยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ในระดับแค่ “การแสดงความคิดเห็น” เท่านั้น ขณะที่ความต้องการของประชาชน จากกรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ฯ

บ้านกรูด พบว่าชาวบ้านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือต้องการตัดสินใจเองในการกำหนดอนาคตของชุมชน (self determinate) แต่กลไกในรัฐธรรมนูญยังไม่เปิดกว้างพอที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ชี้ขาดในขั้นสุดท้าย

ในมาตรา 56 ปรับปรุงกฎหมายเก่าที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 โดยเฉพาะพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะในประเด็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการศึกษารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพ

การจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพจากกรณีศึกษาในมาตรา 56 โดยเฉพาะในเรื่ององค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม เพราะองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นองค์กรที่เข้ามาถ่วงดุลองค์กรเดิมที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิจารณาโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาและพิจารณาโครงการต่าง ๆ มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพิ่มการตรวจสอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ทั้งนี้สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพียงหน่วยงานเดียวอาจไม่รอบคอบเพียงพอจึงควรมีองค์กรอิสระเข้ามาช่วยเสริมในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการลดการรวมศูนย์ผูกขาดอำนาจและตรวจสอบการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ

ทั้งนี้เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจริง การทำงานขององค์กรอิสระควรเน้นในเรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ และระดับของการลงมือกระทำคือร่วมทำการศึกษาในโครงการนั้น ๆ โดยถือเอาความคิดของประชาชนเป็นที่ตั้งเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงข้อคัดค้าน ข้อกังวล ของประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ และเมื่อข้อมูลต่าง ๆ ได้ถูกเปิดออกจะนำไปสู่การช่วยในการตัดสินใจที่รอบคอบ

4. สร้างบรรทัดฐานทางการเมืองที่เปิดกว้างในการมีส่วนร่วมของประชาชนของราชการและนักการเมือง

สร้างบรรทัดฐานทางการเมืองในการมีส่วนร่วมของประชาชนของราชการและนักการเมือง โดยเฉพาะ วิถีคิด วิสัยทัศน์ แนวนโยบาย และแนวปฏิบัติในการบริหารแผ่นดินของรัฐบาลและระบบราชการให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับและเข้าใจมิติการเมืองใหม่ เนื่องจากทัศนคติของภาครัฐยังสะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่าที่ไม่เข้าใจและยังไม่ยอมรับ

ต่อความพยายามเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และมองว่าประชาชนถูกชี้นำจากคนอื่นมากกว่าจะ
ดำเนินการเอง

ทัศนคติและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่าถือเป็นเป็นแรงเสียดทานสำคัญต่อการมีส่วนร่วม
ร่วมทางการเมืองของประชาชนและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง ซึ่งส่วน
หนึ่งเป็นเพราะอิทธิพลของหน่วยงานราชการส่วนกลางยังมีสูง จึงทำให้ความสัมพันธ์ทางอำนาจ
ระหว่างรัฐกับประชาชนไม่ได้ถูกปรับเปลี่ยน

5. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไปคือการทำให้เกิดการยอมรับในกิจกรรมการเคลื่อนไหว
ที่เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ที่นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญเป็นรูปแบบหนึ่งของ
การมีส่วนร่วมที่ชอบธรรมในการให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการกำหนดนโยบายได้อย่างแท้จริง
โดยมีนัยในระดับของการตัดสินใจ รวมทั้งเป็นช่องทางให้ประชาชนมีพื้นที่ในการแสดงสิทธิที่ถูก
ปิดกั้น ไม่ถูกกลตทอนขบวนการเคลื่อนไหวเป็นเพียงผู้ก่อความไม่สงบ โดยทำให้การเคลื่อนไหวต่อ
ผู้ทางการเมืองแบบใหม่เป็นทางเลือกหนึ่งในการมีส่วนร่วมที่นอกเหนือไปจากช่องทางปกติเพื่อ
กำหนดวิถีชีวิตตนเองและทิศทางของการเมืองที่พึงต้องการ รวมทั้งการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นการ
กระทำที่ถูกต้อง เป็นการส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง และส่งเสริมพัฒนาสังคม
ไทยให้ดีขึ้น โดยการเติบโตของระบอบประชาธิปไตย

จากการเคลื่อนไหวของประชาชนในกรณีการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด
โดยผ่านช่องทางกลไกตามรัฐธรรมนูญมีระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน และไม่สนองตอบวัตถุ
ประสงค์ของกลุ่มเท่าใดนัก จนกระทั่งบางครั้งนำไปสู่การใช้กลไกที่นอกเหนือรัฐธรรมนูญ
ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อขบวนการเคลื่อนไหว
ของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้การสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
นั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเกิดขึ้นในระดับที่มีนัยสำคัญต่อกระบวนการทางนโยบายทั้ง
ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้นการใช้ประสบการณ์จากปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางใน
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงก็จะนำมาสู่ซึ่งความยั่งยืนของ
ประชาธิปไตย